

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Vysoká škola:	Univerzita Karlova
Fakulta:	Katolická teologická fakulta
Doktorand:	Eva Vybíralová
Téma diplomové práce:	Untergrundkirche und geheime Weihen. Eine kirchenrechtliche Untersuchung der Situation in der Tschechoslowakei 1948-1989
Školitel a vedoucí práce:	prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc.
Konzultant:	prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D.
Oponent:	doc. Damián Němec, dr

Posuzovaná německy psaná disertační práce se zabývá zajímavým a dosud málo systematicky zpracovaným tématem tajných svěcení udělených v době komunistické vlády v letech 1948–1989 jak v Československu, tak v zahraničí československým občanům. Celkový rozsah práce je 370 stran, z toho 270 stran čistého textu (dle uvedeného počtu znaků v rozsahu 321 normostrana).

Práce je opatřena rozsáhlým úvodem, v němž autorka vymezuje téma práce a popisuje, jakým způsobem o něm bude pojednávat.

První kapitola *Das Weiberech*, s. 23–45, obsahuje stručné shrnutí předpisů kanonického práva ordinančního latinské církve katolické platného v popisovaném období, tedy především CIC/1917 a CIC/1983. Vývoji legislativy mezi oběma kodexy je věnován pouze krátký bod 1.4.3 na s. 33. Autorka přitom, jak sama uvádí, vychází ze své licenciátní práce *Die gültige und erlaubte Weihe in der lateinischen Kirche* z r. 2009. Tato kapitola má charakter obecného uvedení do kanonistické problematiky, tedy do normativy svátosti svěcení, je přitom zřetelná autorčina důkladná znalost problematiky a využívání mnohých zdrojů, především německé provenience.

Druhá kapitola je nazvána *Überblick: Die Beziehung zwischen Staat und Kirche in der Tschechoslowakei 1948-1989. Die ersten geheimen Bischofsweihen*, nachází se na s. 47–81. Autorka v ní stručně popisuje a charakterizuje historické souvislosti vedoucí k tajnému udělování biskupských svěcení: státní útlak katolické církve, ochromení řádného vedení místních církví a neúspěšné snahy o náležité provizorní řízení diecézí. Na tomto základu popisuje první řadu neveřejně svěcených biskupů, kteří byli ještě řádně jmenováni přímo Apoštolským stolcem, a také neveřejné udělování jáhenských a kněžských svěcení v letech 1948–1968. Všimá si zároveň toho, jak vypadala v těchto mimořádných podmínkách průprava kandidátů svěcení a jaká konspirativní pravidla přitom musela být dodržována, a to především kvůli dohledu a infiltraci tajné policie, jejíž některé důsledky jsou tu také popsány. Svým obsahem tato kapitola obsahuje jednak potřebné uvedení do historických souvislostí, jednak ale také už popis skutečností, které jsou samotným tématem práce. Autorka vychází z množství historických i kanonických pojednání i ze samotných pramenů, zvl. z AAS.

Třetí kapitola s názvem *Die sog. mexikanischen Fakultäten*, s. 83–115, se opírá o velmi pečlivé a pracné zkoumání autorky v archivech, především v Archivu (československých) bezpečnostních složek, ovšem také v rozsáhlém počtu především česky a slovensky psaných pojednání, která mají různou odbornou úroveň a spolehlivost, což ztěžovalo práci autorky. Bohužel nemůže přitom své poznatky konfrontovat s dokumenty ve vatikánských archivech, protože tyto dokumenty nejsou dosud veřejnosti dostupné, a to ani pro badatelské účely. Přesto lze souhlasit s autorčím tvrzením, že nalezené dokumenty v latinském znění musely pocházet od Apoštolského stolce, protože takové dokumenty si nebyla s to žádná státní policie vymyslet; dokládají to také drobné rozpory v jednotlivých dokumentech tzv. mexických fakult, což autorka náležitě komentuje. Specificky se věnuje otázce významu těchto fakult pro tajně udělovaná svěcení. Obsahuje mnohé zajímavé informace k tématu tzv. mexických fakult, které dosud, natož v takto souhrnném pojednání, nebyly zveřejněny.

Čtvrtá kapitola s názvem *Weitere geheime Fakultäten in der Tschechoslowakei*, s. 117–168, je vedena snahou shromáždit, popsat a vzájemně porovnat další mimořádné fakulty mimo tzv. mexické fakulty. Mezi nimi vynikají fakulty udělené slovenské provincii jezuitského řádu, které daly základ celé linii tajných biskupských svěcení, následně mnoha dalším svěcením, nižším, jáhenským a kněžským. Z této linie pochází také biskupské svěcení udělené dr. Felixovi Maria Davidkovi, s čímž je neodbytně spjata kontroverzní otázka existence a obsahu mimořádných fakult pro jeho společenství zvané Koinótés; zde ovšem – bez možnosti zkoumání ve vatikánských archivech – nebyla autorka s to dát jednoznačnou odpověď na tuto velmi obtížnou otázku, jejíž důsledky se projevují dodnes ještě po více než 25 letech

od pádu komunistického režimu v Československu. Je otázkou na zodpovězení, a to částečně i během obhajoby, zda v této kapitole popsané mimořádné fakulty jsou opravdu všechny, které byly uděleny pro potřeby katolické církve v Československu, a zda posledně popsané tzv. kongregační fakulty (s. 165) byly dány jen dominikánskému řádu, jak sugeruje autorčin popis.

Pátá kapitola je nazvána *Exkurs: Geheimweihen tschechoslowakischer Weibekandidaten im Ausland*, s. 169–230. Autorka se v ní snaží shromáždit informace o udělení tajných svěcení v Polsku, tehdejší Německé demokratické republice a krátce i svěcením (ne vždy tajným) v dalších zemích: Spolková republika Německo, Rakousko, Itálie, Nizozemí, Maďarsko a tehdejší Jugoslávie. I zde se nabízí otázka úplnosti těchto údajů a otázka spolehlivosti zdrojů, z nichž autorka vychází, přičemž nelze neobdivovat autorčinu obdivuhodnou péči ve shromažďování roztráštěných údajů, často memoárové povahy.

Nesmírně zajímavá je šestá kapitola s názvem *Die Entwicklung nach 1989*, s. 231–279. Pojednává o velmi citlivé otázce dalšího osudu tajně svěcených kněží a biskupů (méně jáhnů), především z prostředí spjatého se Společenstvím Koinótés, a v této souvislosti neodbytně s otázkou změny, kterou autorka nazývá „změna obřadu“, ale kterou by s ohledem na dikci CCEO a dikci novelizovaného CIC/1983 měla nazývat „změna příslušnosti k církvi sui iuris“. (V této souvislosti nezbyvá než doporučit v této záležitosti apoštolský list papeže Františka daný z vlastního popudu *De concordia inter Codices* z 31. května 2016.) Nejpalčivějším bodem je v této záležitosti nařízení plošného svěcení *sub condicione*, přičemž stojí za to v rámci obhajoby komentovat dogmatický a disciplinární charakter tohoto opatření (řádneho, či mimořádného?), k čemuž se autorka sama vyjadřuje. Velmi cenné pro tuto kapitolu je, že autorka mohla čerpat z osobního archivu dnes již zesnulého kard. Miloslava Vlka, emeritního arcibiskupa pražského.

V přehledném závěru na s. 281–284 jsou obsaženy výsledky, k nimž autorka došla.

Vskutku obdivuhodný seznam pramenů a literatury, z nichž autorka vycházela, je uveden na s. 287–304.

K samotné práci jsou připojeny dodatky, obsahující originální, zpravidla latinské znění dostupných textů fakult (z různých spisů obsažených Archivu bezpečnostních složek) a jejich český dobový překlad, a také seznamy dohledaných tajně udělených svěcení; jak sama autorka přiznává, tento seznam je takřka jistě neúplný. Přesto je třeba vyzdvihnout nejen snahu dohledat co nejvíce tajně udělených svěcení (což si vyžádalo mravenčí práci), ale především zveřejnění textu mimořádných fakult i jejich dobového překladu. Považuji za škodu, že autorka (z důvodu nedostatku času?) neopatřila české překlady upřesňujícími poznámkami, protože v překladech lze najít zjevné chyby. Dokonce jsou zjevné chyby patrné i v latinském znění, a to minimálně na s. 281, 3. ř. zdola (*per saltum* místo *per saltem*) a na s. 339, 17. ř. shora (*qui[n]* místo *qui[a]*), což je navíc zřejmé z téhož obratu uvedeného o 18 řádků níže).

Rozhodně chci ocenit nesmírnou péči autorky i její srozumitelné vyjadřování (možná právě proto, že němčina není její rodný jazyk, v německém textu jsou chyby či překlepy vzácnou výjimkou). Po stránce faktografické je práce nesmírným přínosem, především pro korektní interpretaci zdrojů autorkou. Zde bych si ovšem dovolil jednu otázku (a možná i výtku): na s. 110, 8.–5. ř. zdola je uvedeno, že „*Hier wird erlaubt, den Gläubigen einer katholischen Ostkirche alle Sakramente auch im lateinischen Ritus und ohne Zustimmung ihres Pfarrers und Ordinarius zu spenden, bis auf die Priesterweihe.*“, a to s odvoláním na fakultu č. 28, uvedenou v práci na s. 329 v latinském znění *uno ordine sacro excepto* a na s. 334 v českém překladu *kromě svěcení kněžstva*. Opravdu se v tomto případě jedná pouze o kněžské svěcení, jak uvádí autorka na s. 110 slovy „*bis auf die Priesterweihe*“? Prosím o vyjádření k této otázce v rámci obhajoby.

Práci hodnotím jako velmi kvalitní a **doporučuji ji k obhajobě**.

Zároveň doporučuji vydání práce tiskem. V této souvislosti stojí jistě za zvážení několik skutečností:

- publikování práce – pokud v německém jazyce, bylo by třeba opatřit také německý překlad mimořádných fakult uvedených v příloze,
- publikování práce – v českém jazyce?,
- v případě publikování tiskem zvážit mnou doporučené kritické zhodnocení latinského textu mimořádných fakult (obdobných překlepů, a to i měnících smysl, tam lze najít více), především však mnou navržené kritické zhodnocení dobového českého překladu,
- dopracování více úseků, v nichž sama autorka přiznává nehotovost zapříčenu časovou tísní.